บทที่ 5
สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากการศึกษาเรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทย : กรณีศึกษาระบบการจัดหาล่ามในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า สิทธิในกระบวนการยุติธรรมในการมีล่ามนั้นมาจากแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่จะให้ทุกคนได้รับความเสมอภาค เท่าเทียมกันเกิดขึ้น ไม่ว่าจะมีความแตกต่างชนิดใดๆ เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา หากบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วย่อมต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน หากบุคคลที่ไม่สามารพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ไม่มีล่ามคอยแปลภาษาให้บุคลากรในหน่วยงานยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการหรือศาลให้เข้าใจตรงกันแล้วย่อมส่งผลต่อการดำเนินคดี เช่น ไม่ได้รับหลักประกันขั้นพื้นฐานหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินคดี สิทธิต่างๆ ที่บุคคลเหล่านั้นพึงทราบและอาจส่งผลต่อคำพิพากษาได้ กล่าวได้ว่า ล่ามเป็นตัวกลางสำคัญที่จะทำให้บุคคลที่ไม่เข้าใจภาษาหรือไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม ดังนั้นการศึกษาเรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้นี้มีประเด็นในการพิจารณา สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดหาล่าม

2. ปัญหา อุปสรรคการจัดหาล่ามในกระบวนการยุติธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ปัญหาบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดหาล่าม

จากการศึกษาบทบัญญัติทางกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่าสิทธิในการมีล่ามของบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ มีพื้นฐานสำคัญมาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่าทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนชาติไหนก็ตาม เมื่อกระทำความผิดในต่างประเทศ ย่อมได้รับความคุ้มครองเสมือนเป็นพลเมืองของประเทศนั้นๆ ด้วยหลักความเสมอภาค (Equality) และหลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non Discrimination) และหลักการตามข้อ 14 วรรค 3 (ฉ) แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ให้สิทธิแก่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดย่อมได้รับหลักประกันขั้นพื้นฐานในการขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยไม่คิดมูลค่า ภายหลังที่ประเทศไทยได้เข้าภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลตามกฎหมายเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 การที่ประเทศไทย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เข้าร่วมเป็นสมาชิกในภาคีนี้ มีผลทำให้ประเทศไทยมีพันธะกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม ส่วนกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในการมีล่ามของบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้นั้น คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ซึ่งได้รับการปรับปรุงและพัฒนาเรื่อยมาให้สามารถคุ้มครองบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ซึ่งเมื่อศึกษาบทบัญญัติทางกฎหมายของต่างประเทศ พบว่าการจัดหาล่ามให้บุคคลที่ไม่เข้าใจภาษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญจนได้นำมาบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อคุ้มครองบุคคลต่างๆ ให้ได้รับความเท่าทียมกัน และได้กำหนดหน่วยงานหรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามไว้ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดให้ศาลเป็นผู้จัดหาล่ามให้ ส่วนประเทศอังกฤษกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่จัดหาล่ามให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาได้ และหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติทางกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามในประเทศไทย จะเห็นว่ามีเพียงประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ที่กำหนดไว้ให้จัดหาล่ามให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ แต่ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามแม้จะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับล่ามไว้โดยชัดแจ้งแล้ว แต่ระเบียบข้อบังคับต่างๆ หรือแนวปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมก็แตกต่างกันออกไป ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพในการช่วยเหลือบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ให้มีล่ามแปลภาษา กล่าวคือ บทบัญญัติทางกฎหมาย เช่น ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ที่ใช้บังคับอยู่มีหลักเกณฑ์ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ผู้วิจัยจึงเสนอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมาย หรือเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 โดยให้กระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าภาพในการจัดระบบล่ามให้กีบบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ มีการจัดหาล่ามขึ้นทะเบียนไว้เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ล่าม และจัดตั้งหน่วยงานกลางหรือองค์กรกลางในการจัดหาล่ามในระดับภูมิภาค เพื่อให้ระบบจัดหาล่ามเป็นไปอย่างทั่วถึง และให้กระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่ควบคุมดูแลการทำหน้าที่ของหน่วยงานในส่วนภูมิภาคอีกทีหนึ่ง การเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกำหนดหลักเกณฑ์ หรือระเบียบเพิ่มเติมนี้จะทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในการทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าชั้นตำรวจ อัยการและศาลก็จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเหมือนกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

2. ปัญหา อุปสรรคการจัดหาล่ามในกระบวนการยุติธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ที่ไม่พูดภาษาไทย กรณีศึกษาระบบจัดหาล่ามในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาถึงวิธีการจัดการกับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ โดยมองกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบไม่ว่าจะเป็นชั้นตำรวจ ชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลว่า มีวิธีจัดการกับบุคคลกลุ่มนี้อย่างไร ผลการศึกษาที่ได้พบว่าการไม่มีล่ามในกระบวนการยุติธรรมเป็นปัญหาอย่างหนึ่งรวมทั้งการไม่มีกฎระเบียบ ข้อบังคับในเรื่องการจัดหาล่ามที่ชัดเจนแน่นอนไปในทิศทางเดียวกัน การจะทำให้บุคคลทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติ หรือภาษาใดเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ เหล่านี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ต้องมีการแก้ไข เพื่อให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งปัจจุบันโลกมีการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น การเดินทางสะดวงสบายมากขึ้น คนในประเทศมีจำนวนมากขึ้น ทำให้ความเป็นรัฐชาติหรือดินแดนที่แบ่งคนด้วยภูมิประเทศประชากรและอำนาจอธิปไตยลดความสำคัญลง อีกทั้งการที่ประเทศไทยจะเตรียมตัวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้วยแล้ว การพัฒนากฎหมายเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอแต่จะต้องพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรมด้วย แม้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะมีหลายหน่วยงานดังที่ได้กล่าวไปแล้ว และแต่ละหน่วยงานก็มีความรับผิดชอบแตกต่างกันแต่ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นมีเป้าหมายเดียวกันคือ อำนวยความยุติธรรมตามกฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งปัญหาที่พบในการศึกษาครั้งนี้ คือองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมขาดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันโดยต่างฝ่ายต่างทำงานของตนเอง ไม่มีการติดต่อประสานงานกันระหว่างหน่วยงานส่งผลให้งานมีความซ้ำซ้อนขาดประสิทธิภาพและยังมีปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่มีมุมมองเชิงอำนาจมากกว่าการให้บริการประชาชน

ผลการศึกษาที่ได้ในบทที่ 4 ทำให้ทราบว่าสถิติคดีที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีแนวโน้มที่จะเป็นบุคคลต่างชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์เพิ่มขึ้น และคดีที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ก็มักมีบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้มาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้เสียหายหรือเป็นผู้กระทำผิดเอง โดย 3 อันดับแรกมีประเภทคดีความเหมือนกัน คือ เป็นคดีเกี่ยวกับบุคคลต่างด้าวเข้ามาและอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตมากที่สุดเป็นอันดับแรก รองลงมาจะเป็นคดีความเกี่ยวกับข้อหาบุคคลต่างด้าวทำงานในพื้นที่ และอันดับที่ 3 เป็นคดีเกี่ยวกับการให้การช่วยเหลือประการใดให้บุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

การจัดหาล่ามให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ในที่นี้คือชาวต่างชาติและกลุ่มชาติพันธุ์ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่ในการจัดหาล่ามมีแนวทางในปฏิบัติแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน ในกรณีการจัดหาล่ามในชั้นสอบสวนซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เจ้าพนักงานสอบสวนมักขอความร่วมมือจากบุคคลภานอก เช่น ผู้ที่มาติดต่อหรือชาวบ้านทั่วไป หรือตำรวจท่องเที่ยว สำหรับในชั้นอัยการจะไม่มีปัญหาเรื่องการจัดหาล่ามให้เพราะไม่ได้ติดต่อกับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้โดยตรง แต่หากต้องมีการติดต่อสอบสวนเพิ่มเติมปัญหาที่พบก็ไม่แตกต่างจากกรณีของเจ้าพนักงานตำรวจมากนัก ส่วนในชั้นศาลในทางปฏิบัติศาลจะหาล่ามจากล่ามศาลหรือหากหาไม่ได้ก็ใช้วิธีการเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานตำรวจและอัยการคือติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อจัดส่งบุคคลที่สามารถแปลภาษานั้นมาเป็นล่ามแปลภาษาให้เช่นกัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งอยู่ห่างไกลและมีความหลากหลายทางภาษา ความยากง่ายในการจัดหาล่ามก็แตกต่างกันไป เช่นหากบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เป็นชาวต่างชาติ การจัดหาล่ามก็จะสามารถจัดหาล่ามให้ได้ง่ายกว่าเพราะมีหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องมากกว่า เช่น ตำรวจท่องเที่ยวก็มีความเชี่ยวชาญด้านภาษามากกว่าบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่พอจะพูดหรือแปลภาษาได้ อีกทั้งการจัดหาล่ามให้กับบุคคลเหล่านั้นเป็นดุลยพินิจของเจ้าพนักงานที่จะจัดหาล่ามให้ในแต่ละคดี หากเห็นว่าบุคคลนั้นพอจะพูดภาษาไทยได้บ้างจึงไม่จัดหาล่ามให้ ในกรณีนี้ก็ไม่ขัดกับประมวลวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด แต่การใช้ดุลยพินิจเช่นนี้จะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมและไม่เสมอภาคได้

ปัญหาการจัดหาล่ามในกระบวนการยุติธรรม จากการศึกษาครั้งนี้ ที่รวบรวมจากการทบทวนวรรณกรรม ตัวบทบัญญัติและการใช้กฎหมาย รวมถึงบทสัมภาษณ์ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี พอสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาขาดแคลนล่าม จากความหลากหลายของภาษาที่ใช้อยู่ในพื้นที่การศึกษา ทั้งที่เป็นภาษาต่างประเทศและภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ยังไม่มีระบบมาตรฐานของการจัดหาล่ามที่มีคุณภาพได้อย่างเป็นระบบ

2. ปัญหาที่ไม่ทราบว่าจะจัดหาล่ามได้จากที่ใด หากไม่ใช่ล่ามที่ประจำศาลนั้นๆ แล้ว ศาลก็จะขอความร่วมมือจากกระทรวงยุติธรรมเพื่อขอล่าม แต่ในกรณีที่ศาลอยู่ในที่ห่างไกลการขอล่ามก็ทำได้ลำบาก และทำให้กระบวนพิจารณาคดีเป็นไปอย่างล่าช้า อีกทั้งไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากสาเหตุของการจ่ายค่าตอบแทน

3.ปัญหาในเรื่องคุณสมบัติของล่ามและมาตรฐานการแปลของล่าม เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายและระเบียบของไทยก็ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่กล่าวถึงการตรวจสอบการปฏิบัติงานของล่ามไว้ว่าล่ามจะปฏิบัติงานได้ตรงไปตรงมาหรือไม่ เพราะการแปลภาษาของล่ามนั้นส่งผลกระทบต่อผลของคดีและ หากล่ามแปลผิดก็จะส่งผลต่อตัวคู่ความเองด้วยเช่นกัน อีกทั้งล่ามที่เป็นบุคคลทั่วไปไม่สามารถแปลภาษากฎหมายได้ถูกต้อง ทำให้กระบวนการพิจารณาเกิดความคลาดเคลื่อนในความเข้าใจได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การจัดหาล่ามที่มาแปลภาษานั้นในบางกรณีเป็นเพียงชาวบ้านทั่วไปที่มาพร้อมกับคู่ความ ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย จำเลย หรือพยานที่อยู่ในศาลซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจไม่เข้าใจคำบางคำหรือศัพท์ทางกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถแปลความหมายให้คู่ความกับศาลเข้าใจตรงกันหรืออาจแปลความหมายผิดเพี้ยนไปได้ การนำบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เป็นล่ามมาแปลภาษานั้นศาลจะไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าการแปลภาษาของล่ามนั้นจะถูกต้องตรงตามที่คู่ความได้เบิกความหรือไม่ เพราะศาลเองก็ไม่สามารถเข้าใจภาษาของคู่ความและไม่รู้ว่าล่ามปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องหรือไม่ การตรวจสอบจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก มาตรฐานการแปลเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การสื่อสารเข้าใจตรงกัน ดังนั้นผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นล่ามแปลภาษาจะต้องมีความเข้าใจด้านภาษาที่ดีในระดับหนึ่งเพื่อให้ทั้งคู่ความและศาลเกิดเข้าใจการดำเนินคดีจึงจะเป็นไปได้อย่างราบรื่น

4. คู่ความไม่มีความมั่นใจในการแปลภาษาของล่ามในกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นพิจารณา

5. ปัญหาการจัดหาล่ามเป็นดุลยพินิจของศาล โดยพิจารณาเป็นรายๆ ไปว่าคดีใดบ้างควรจะจัดหาล่าม

ดังนั้นจะเห็นว่าแม้บทบัญญัติทางกฎหมายจะกำหนดหน้าที่ให้ตำรวจ อัยการ ศาลเป็นผู้จัดหาล่ามให้ แต่กฎหมายก็ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์มารองรับวิธีการจัดหาล่าม เช่น จะหาล่ามได้จากที่ไหนและล่ามควรเข้ามาขั้นตอนใด รวมทั้งมาตรฐานของล่ามหรือการตรวจสอบล่าม เหล่านี้ไม่มีระเบียบกำหนดไว้ การปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจึงเต็มไปด้วยความยากลำบาก

5.2 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ กรณีศึกษาการจัดหาล่ามในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ทำการวิจัยโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้ให้ความเห็นในเรื่องของการจัดหาล่ามว่า หากมองในระดับจังหวัดควรมีหน่วยงานกลางเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานที่คอยจัดหาล่ามและมีล่ามที่หน่วยงานอื่นๆ เมื่อต้องติดต่อกับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้สามารถประสานงานได้ เพราะหากต้องรอล่ามจากที่อื่น การดำเนินงานก็จะล่าช้าและเต็มไปด้วยความยากลำบาก โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า

1. ปัญหาบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดหาล่าม

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดหาล่ามให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าในประเด็นดังกล่าวนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทบัญญัติตามกฎหมายของไทยได้กำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดหาล่ามไว้ครอบคลุมแล้ว แต่ในความเป็นจริงวิธีการจัดหาล่ามให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ทั้งในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการและศาลก็มีวิธีจัดหาล่ามที่แตดต่างกันออกไป ทั้งนี้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 มิได้กำหนดวิธีการไว้ จึงควรมีการเพิ่มเติมระเบียบในการจัดหาล่ามขึ้น เช่น

1. ให้กระทรวงยุติธรรมจัดตั้งหน่วยงานกลางในการจัดหาล่ามให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้

2. เพิ่มเติมคุณสมบัติของล่ามที่มาแปลภาษาให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เกิดความเชื่อมั่นในการแปลของล่าม

ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้มีวิธีการจัดหาล่ามภายใต้หลักกฎหมายเดียวกัน จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ การจัดหาล่ามให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้อยู่ภายใต้แนวคิดของความเสมอภาค เพื่อให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และให้บุคคลที่มีอุปสรรคด้านภาษาสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ ดังนั้นบทบัญญัติของประเทศต่างๆ จึงให้ความสำคัญกับการจัดหาล่ามให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาได้แต่มีข้อพิจารณาว่าการจัดหาล่ามให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้นั้นมีปัญหาเรื่องวิธีการหรือการนำกฎหมายไปใช้บังคับ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่า นอกจากการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติทางกฎหมายแล้วยังต้องกำหนดให้มีองค์กรหลักหรือหน่วยงานกลางในการให้ความช่วยเหลือจัดหาล่ามให้กับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ซึ่งข้อดีของการมีองค์กรหรือหน่วยงานกลางนี้คือ ความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน โดยหน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นมานี้จะเป็นผู้จัดส่งล่ามแปลภาษาให้กับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยล่ามในหน่วยงานนี้เป็นล่ามที่ได้มีการขึ้นทะเบียนไว้ทำให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้เกิดความเชื่อมั่นในการแปลภาษาว่าจะสามารถแปลภาษาได้ถูกต้อง อีกทั้งหน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นมานี้จะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายหลัก ทำให้แนวทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการจัดหาล่ามให้บุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ปัญหา อุปสรรคการจัดหาล่ามในกระบวนการยุติธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหาขาดแคลนล่ามในจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ หากบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้เป็นชาวต่างชาติ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถขอล่ามจากกระทรวงยุติธรรมให้ส่งล่ามแปลภาษามาให้ได้ แต่ด้วยลักษณะพื้นที่ที่มีความห่างไกล การขอความร่วมมือในการจัดหาล่ามก็เป็นไปด้วยความ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ยากลำบากและใช้เวลานาน อีกทั้ง ประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ล่ามที่สามารถแปลภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์แตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจัดตั้งหน่วยงานกลางในระดับภูมิภาคขึ้นมา เพื่อสามารถจัดหาล่ามได้เหมาะสมกับความต้องการในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ล่ามแปลภาษานอกจากภาษาต่างประเทศแล้ว การหาล่ามกลุ่มชาติพันธุ์อาจประสานไปยังสถานกงสุล ศูนย์การศึกษาพื้นที่หรือศูนย์อพยพในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่จะมีล่ามแปลภาษากลุ่มชาติพันธุ์ได้ การมีหน่วยงานที่อยู่ในระดับชุมชนหรือในส่วนภูมิภาคจะทำให้กระบวนยุติธรรมสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนได้ การจัดให้มีองค์กรหรือหน่วยงานกลางขึ้นมานี้ ทำให้บุคคลที่มีอุปสรรคทางภาษา เช่นบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ไม่ถูกปิดกั้นความยุติธรรมเพราะความไม่เข้าใจภาษาและทำให้บุคคลเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค

กล่าวโดยสรุป การดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมสำหรับบุคคลที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ กฎหมายได้บัญญัติคุ้มครองบุคคลดังกล่าวให้มีล่ามแปลภาษาโดยกำหนดให้หน่วยงานตำรวจ อัยการและศาลเป็นผู้จัดหาล่ามให้ เช่นนี้แล้วบุคคลใดไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ย่อมต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ หากไม่มีการจัดหาล่ามให้ย่อมกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามหลักสิทธิมนุษยชนที่ต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอภาคและขาดโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเพราะความไม่เข้าใจภาษา ดังนั้นรัฐในฐานะที่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ทางกฎหมายย่อมต้องให้ความคุ้มครอง ขจัดอุปสรรคในความแตกต่างทางภาษาเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของบุคคล ไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา หรือภาษาใด ให้ได้รับการปฏิบัติในการดำเนินคดีอย่างเท่าเทียม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved